

Maria Irina DROMERESCHI
“Anghel Saligny” Technical College, Bacău

EDUCAȚIA ECONOMICĂ ȘI DE ANTREPRENORIAL - O CONDIȚIE NECESARĂ PENTRU DEZVOLTAREA ANTREPRENORIALULUI LOCAL*

* Traducere din publicația ”SEA – Practical Application of Science”, Volume I, Issue 1 / 2013

Keywords

Economic education
Entrepreneurship education
Entrepreneurship
Partnership school

JEL Classification

I25, L26

Abstract

Whatever his/her professional development would be, a young person needs a natural transition from being qualified to being competent. Here we find the dimensions of a multi-faceted investment in three areas: knowledge, „savoir-faire” or skill, and „savoir-etre” or compliance with one’s own position. All current economic issues are debated in terms of : value, integrity, character, knowledge, vision, responsibility, self-control, social integration, team work, community, competence, social responsibility, quality of life, fulfilment, leadership, duty, purpose, dignity, meaning. Scale technology needs people who have the future in their blood. That is why the basic aim of education should be to enhance the ability to adapt. When applied, the principle of diversity would result in a single system of techniques which work in three crucial areas : study, human relationships and option. The ability to live involves different ways of sending information and behaviour simultaneously and it will be the modern educator’s tool in making judgements. This paper assumes that economic education in general and entrepreneurship in particular, help young people to perceive, to identify and to understand the factors that, influence their life quality directly or indirectly, to contribute to the development of the economy, and to a better management of society. Moreover, entrepreneurship education instils respect for value, work and innovation. One way of putting this kind of education into practice is by school partnerships.

1. INTRODUCTION

Orice societate are o atitudine proprie față de trecut, prezent și viitor. Această concepție despre timp formată ca o reacție firească la ritmul dezvoltării este una din cele mai puternice determinante ale comportamentului social și se reflectă în modul în care societatea îi pregătește pe tineri pentru vârsta adultă. În societățile stagnante, orientate spre trecut, calea cea mai rațională de a forma un copil era de a-l înzestra cu deprinderile trecutului pentru că tot acesta avea să se repete. Cunoștințele erau transmise nu de specialiști aduși în școli, ci prin intermediul familiei, a instituțiilor religioase și prin ucenicie. Elevii și profesorii erau împrăștiați în întreaga comunitate. Era mecanică a răsturnat sistemul de valori pentru că cerea tehnici pe care nici familia, nici biserica nu le puteau asigura. Dar mai cerea ceva: ca omul să-și însușească un nou mod de a percepe timpul. Cadența, ritmul, schimbarea erau noile cerințe. Învățământul de masă a fost mecanismul ingenios construit de individualism pentru a produce tipul de adulți de care avea nevoie. Copilul avea să trăiască într-o lume exactă care începea și se sfârșea cu sirena fabricii sau în fața unei bande rulante, în zgomot, în aglomerație, în trepidație, ca un motor turat în ritmul eficienței adoptate, prognozate. Învățământul, prin structura lui, schimbă această lume nouă. „Totuși, ideea de a aduna laolaltă mase de elevi (materia primă) pentru a fi „prelucrați” de profesori (muncitori) într-o școală amplasată în centru (fabrică) a fost o idee genială. Întreaga ierarhie administrativă a învățământului a urmat modelul birocrăției industriale ”(Toffler, 1973). În condițiile sistemelor tehnice de astăzi – rapide, fluide și autoregulate – mașinile se vor ocupa de fluxul materialelor fizice, iar oamenii de fluxul informațiilor și de gândire. Munca individuală și de creație revine omului în timp ce rutina aparține mașinilor. Societatea cunoașterii este mai mult decât societatea informațională. Ea presupune integrarea și valorificarea superioară a cunoștințelor trecute și prezente. Cunoștințele noi le dezvoltă pe cele vechi sau le scot din uz. În ambele situații îi obligă pe cei ce sunt interesați să reînvețe azi ceea ce credeau ieri că știu. Aceasta este mai mult decât o schimbare socială, este o nouă paradigmă a condiției umane. Învățarea și experiențele de învățare în cele mai diferite forme, s-au extins la nivelul întregii societăți moderne. Emblema societății contemporane post-industriale - „life long

learning” - explică de ce diferența dintre învățământul formal din prima parte a vieții și învățământul pentru adulții de vârsta a doua și a treia tinde să se estompeze. Rețele și forme de învățare dintre cele mai originale apar fie din inițiative particulare fie dintr-o bună armonizare a relațiilor dintr-o comunitate - autorități și cetățeni. Învățarea ca experiență umană multiplă, diversă și polimorfă se dovedește a fi cea mai rentabilă investiție pe termen lung.

Tehnologia de scară are nevoie de oameni care „să aibă viitorul în sânge”. În ceea ce privește învățământul, obiectivul lui fundamental trebuie să fie acela de „a spori capacitatea de adaptare”. Ca urmare, pentru a crea un învățământ modern, va trebui să producem imagini succesive și interschimbabile ale viitorului, să facem previziuni cu privire la tipurile de munci, de profesii și de vocații de care va fi nevoie într-un interval de 20 – 50 de ani, să prevedem tipul de familie și de relații umane care vor predomina atunci, natura problemelor etice și morale care se vor pune, genul de tehnică de care vom fi înconjurați și structurile organizatorice în care va trebui să ne angajăm. Unele dintre aceste politici sugerează să aducă comunitatea în școală astfel încât magazinele locale, saloanele de cofură, tipografiile să beneficieze gratuit de spații în școli în schimbul lecțiilor pe care le vor preda tot gratuit adulții din conducerea lor. Alte servicii pe care întreprinderile invitate în școală le-ar putea presta sunt: servicii de calculatoare, proiectare – arhitectură, servicii medicale, stații de radio sau agenții de publicitate. Aceste politici s-ar putea referi la elaborarea unor programe de învățământ secundar și superior care să folosească „meditatori” aleși din rândul adulților. Asemenea meditatori nu numai că ar transmite anumite tehnici, dar ar arăta cum se aplică în viață abstracțiile din manuale. Contabilii, medicii, inginerii, oamenii de afaceri, tâmplarii, constructorii și asiguratorii, pot deveni parte integrantă a unui nou tip de ucenicie. Perisabilitatea cunoștințelor și creșterea speranței de viață ne obligă la învățare continuă printr-o „conectare și deconectare permanentă”. Pentru numeroși tineri se va dovedi că este mai satisfăcător și mai educativ să meargă la școală numai o parte din timp, iar în restul timpului să îndeplinească pentru comunitate anumite servicii plătite sau neplătite și care cer un nivel de calificare redus. Asemenea inovații implică schimbări enorme și în tehnicile de predare. Deși mai sunt utile în

anumite domenii, prelegerile trebuie să cedeze teren în fața unei întregi game de tehnici de predare, mergând de la interpretarea rolurilor, studii de caz, metode interactive care folosesc calculatorul și până la simulări.

Educatorii viitorului nu vor trebui să încerce să impună elevului o serie rigidă de valori, ci să organizeze și să-i antreneze pe tineri în activități formale și informale care să-l ajute pe elev să-și definească, să-și explice și să-și verifice propriile sale valori, indiferent care sunt acestea. Curriculum-ul va trebui să conțină nu numai un spectru larg de cursuri orientate spre prelucrarea unor stocuri de date, ci și deprinderi comportamentale care să le însoțească. „Priceperea de a trăi”, respectiv capacitatea de a transmite simultan date și comportamente, va trebui să fie măsura educatorului contemporan la realitatea pe care o trăiește.

2. EDUCAȚIA ECONOMICĂ ȘI EDUCAȚIA ANTREPRENORIALĂ, SCOP ȘI MIJLOC

Termenul de educație are legătură cu termenul de învățare dar are diferite grade de libertate față de acesta și o identitate proprie. Spre deosebire de “a învăța”, un verb reflexiv ce exprimă o acțiune pe care o face și o suportă subiectul, “a educa” este prin excelență un verb activ, o acțiune care se răsfrânge asupra altei persoane. Putem să învățăm singuri dar nu putem să ne educăm singuri. Învățarea se naște din subiect în timp ce educația vine oarecum din afara lui. Pe lângă învățătura ca știință și inteligență logică și tehnologică, omul mai are nevoie de o inteligență și o învățătură care să-l ajute să aprecieze, să evalueze, să discearnă între ce este bine și ce este rău, între ce e permis și ce nu, între ce este valoare și ce este non-valoare. Este ceea ce noi numim astăzi inteligență practică, sau capacitatea omului de a se conduce pe sine, de a fi o ființă autonomă. Acest tip de inteligență – axiologică – se formează prin experiență de viață. De aici diferența dintre învățare și educație dintre oameni și culturi, respectiv dintre sistemele de valori. Lipsa de claritate a valorilor, confuzia lor sau insuficienta susținere generează fenomene de criza educatională. Studiul lor este important în măsura în care ne preocupă analiza comparativă a valorilor, tipurile de justificări, identificarea unor tendințe și, bineînțeles, reconsiderarea tablei de valori a educației naționale.

Cunostintele, deprinderile sau capacitățile izolate nu mai pot face față provocărilor vieții sau unei anumite profesii, fiind nevoie de o învățare la nivel de competență. Tocmai această dinamică a schimbărilor socio-profesionale determină și dinamica/modificarea competențelor, continuă reconsiderarea acestora (EU: New skills for new Jobs, 2009). Pe de altă parte, schimbările se produc și în aria învățării; elevul este confruntat cu o varietate de tipuri de probleme, de situații de învățare care, de asemenea, presupun construcția și valorificarea de competențe. Această reorientare în tabelă de valori a educației pretinde, o dată în plus, centrarea curriculumului școlar pe competențe. Importanța „competenței” derivă și din documentele europene care sunt elaborate tocmai pentru a susține interesul și pentru a justifica importanța competențelor. Ca atare, competențele devin sistem referențial pentru programele educationale și un principiu fundamental al politicilor educationale. Competența reprezintă capacitatea dovedită de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități și alte achiziții constând în valori și atitudini, pentru rezolvarea cu succes a unei anumite categorii de situații de muncă sau de învățare, precum și pentru dezvoltarea profesională ori personală în condiții de eficacitate și eficiență. Competența este un concept nodal întrucât operează la toate nivelurile de școlaritate, la toate ariile curriculare, la toate disciplinele de învățământ și la fiecare modul ce intră în structura unei discipline de învățământ. În spațiul european, competențele cheie sunt definite ca acel „pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, abilități și atitudini de care toată lumea are nevoie pentru dezvoltarea și împlinirea personală, incluziune și angajare. Acestea ar trebui să fie dezvoltate până la terminarea/finalizarea educației sau formării obligatorii și ar trebui să constituie fundația procesului viitor de învățare, ca parte a învățării pe tot parcursul vieții”. Competențele cheie sunt finalizate explicit și asumate ale învățământului obligatoriu, potrivit Legii Educației Naționale. În actualul context global, factorii de decizie politică din Europa și Statele Unite cred că spiritul antreprenorial este mai mult decât necesar pentru a ajunge la niveluri mai ridicate de creștere economică și inovare. Antreprenoriatul este considerat o forță centrală a dezvoltării economice, deoarece generează creștere și servește ca vehicul pentru inovare și

schimbare. Joseph Schumpeter a contribuit semnificativ la teoria a antreprenoriatului, prin teoria dezvoltării economice, în care spiritul antreprenorial este motorul principal al dezvoltării economice iar elementul ei central este inovarea, nu întotdeauna genială (invenții) dar cel puțin scilpitoare (combinații noi) pe termen scurt (Audretsch, 2007). Cercetarea empirică arată existența unor relații pozitive între activitatea de întreprinzător și rezultatele economice (Van Praag, 2007). Factorii de decizie politică, de asemenea, cred că nivelurile crescute de antreprenoriat pot fi atinse prin educație (EC, 2006) și mai ales prin educație antreprenorială. Prin urmare, o astfel de educație este promovată și implementată în programa școlară, în multe dintre țările membre ale Uniunii Europene și Statele Unite ale Americii (Kuratko, 2006). Premisele care stau la baza acestor programe este că aptitudinile antreprenoriale pot fi predate și nu sunt fixate de caracteristicile personale. Într-adevăr, s-a demonstrat că: efectul de învățământ general, măsurat în ani de școlarizare pe performanță antreprenor este pozitiv (Van der Sluis) și că efortul de formare în afaceri este eficace fiind măsurat în numărul de oameni care au aplicat pentru microfinanțare pentru a începe propria afacere (Karlan, 2006).

Educația economică îi pregătește pe tineri pentru a face față cu succes unei multitudini de roluri – consumator, producători, deponenți, investitori, angajați și chiar alegători (Duvall, 2008) în societatea modernă. Educația este cea care transferă tinerilor cunoștințe actualizate și sisteme de operare cu aceste cunoștințe, posibilități de valorizare și acțiune validate de societate cu instrumentele flexibile, sistematice și persuasive ale formării pe diferite nivele de școlaritate. Educația financiară contribuie la creșterea gradului de conștientizare asupra riscurilor operațiunilor financiare pe o piață extrem de dinamică dar și asupra deciziei personale, de grup sau sociale. În ceea ce privește educația antreprenorială, Uniunea Europeană considera spiritul antreprenorial ca unul dintre factorii-cheie pentru creșterea prosperității țărilor sale membre. Nevoia de practici antreprenoriale este evidentă în obiectivul Consiliului European de la Lisabona de a dezvolta Uniunea într-o economie competitivă și dinamică bazată pe cunoaștere, capabilă de menținerea creșterii economice, generatoare de locuri de muncă noi și mai bune și generatoare de coerență socială. Orientările

UE de ocupare a forței de muncă identifică spiritul antreprenorial ca o prioritate în sistemul de învățământ. Încurajarea spiritului antreprenorial presupune promovarea dreptul de gândire, abilități antreprenoriale și conștientizarea de oportunități de carieră ca antreprenor. UE recomandă predarea disciplinelor antreprenoriale, includerea și recunoașterea acestora în curriculum-ul național, precum și în planul de învățământ pentru fiecare nivel al sistemului educațional. Dezvoltarea, numărul și conținutul cursurilor, apariția recentă a cercetării educaționale - reflectă un consens aparent în necesitatea de a aproviziona educația antreprenorială cu achiziții pedagogice adecvate. Cu toate acestea, scurta istorie a educației antreprenoriale indică faptul că încă nu este posibil a împărtăși reciproc experiențe colective, cunoștințe și semnificații cu privire la modul de a face acest lucru. Pentru a avansa, există nevoia de a combina studiile privind spiritului antreprenorial cu metodele de integrare a cunoștințelor în curriculum și a acorda o atenție mai mare dinamicii procesului de implementare. Educația antreprenorială motivează și impulsionează crearea de afaceri pe baza valorificării cunoștințelor, marii antreprenori nu au crescut de la sine, ei sunt un produs al societății și al culturii naționale orientate spre antreprenoriat. Henrekson și Johansson (2005) arată că antreprenorii de succes sunt responsabili pentru creșterea economică, susținută de nivelurile de concurență, crearea de locuri de muncă și inovații. Beneficiile private implică efecte externe pozitive la nivel social. În consecință, multe țări dezvoltate și regiuni, inclusiv SUA și UE, au implementat politici de încurajarea a antreprenoriatului de succes. Aceste politici sunt în concordanță cu ipoteza că spiritul antreprenorial presupune competențe ce pot fi dezvoltate prin educație. În acest context, educația formală este asociată cu o probabilitate mai mare de a opta pentru antreprenoriat, motivul fiind că oamenii cu studii superioare sunt mai susceptibili de a observa oportunitățile antreprenoriale. Investiția în educația lor se poate multiplica în cifra afacerilor lor viitoare utilizând informații superior prelucrate și având grade mai mari de libertate atunci când optimizează folosirea forței de muncă în firma lor. Investiția în educație antreprenorială, indiferent de agentul care o finanțează, este o investiție pe termen lung, sub aspectul perioadei(elor) de timp în care aceasta se realizează, și pe termen scurt/mediu pentru

beneficiarul acestui tip de investiție și colectivitatea umană din care face parte, exprimată de regulă prin competență, performanță și venit.

3. PROIECȚII ALE EDUCAȚIEI ECONOMICE ȘI ANTREPRENORIALE ÎN ROMÂNIA

Realitatea ne arată că dezvoltarea economică a unei regiuni depinde nu numai de construirea infrastructurii economice - "hard power", ci și de specificul cultural și forța sa - "soft power". O cultură care-și cultivă și își recompensează antreprenorii, poate atrage noi întreprinderi și activa în continuare caracteristicile antreprenoriale latente ale rezidenților săi. Proiectarea unei economii antreprenoriale justifică o mai mare importanță acordată educației economice și antreprenoriale. Ea trebuie să identifice principalii factori care pot contribui la amplificarea rolului instruirii în dezvoltarea economică, facilitând prin conținuturi curriculare de factură economică ajustări structural-calitative ale resursei umane la cerințele pieței muncii, permițând modelarea ofertei de munca în funcție de tiparele impuse de cererea de muncă, implicând adaptarea profesională ca principală formă de reacție la schimbare. Un mediu antreprenorial viu trebuie "hrănit" de un mediu favorizant antreprenorial și activităților lor: susținere financiară, politici guvernamentale, educație și perfecționare, transferul cercetării și inovării, infrastructura fizică, comercială și profesională, gradul de deschidere al pieței, normele culturale și sociale, protejarea drepturilor de proprietate intelectuală.

Învățarea antreprenorială este termenul folosit pentru asocierea învățare-dezvoltare de cunoștințe antreprenoriale. Crearea de noi societăți este asociată cu cel puțin două tipuri distincte de cunoștințe antreprenoriale: cele necesare recunoașterii oportunităților de cele necesare oportunității exploatarei. Primul tip de cunoaștere este abilitatea de a recunoaște efectiv oportunitățile, ceea ce implică descoperirea și evaluarea posibilităților în noua oportunitate de afacere (Bull et al.1995, Shane, Venkataraman, 2000). Al doilea tip de cunoaștere este abilitatea de a face față în mod eficient dificultăților specifice în faza de exploatare, care implică formarea și dezvoltarea unei afaceri profitabile în jurul valorii create prin noua oportunitate de afacere (Shepherd, Douglas and Shanley, 2000).

Ambele tipuri de cunoștințe sunt de așteptat să vină în primul rând de la angajarea indivizilor în diferite tipuri de experiențe practice de lucru care i-au expus la luarea de decizii concrete și rezolvarea de probleme pe parcursul carierei lor sau în formarea lor profesională. Ne pot ghida modelele de succes, antreprenorii cu experiență. Într-un cadru formal, școala profesională și universitatea ar trebui să se conecteze cu fabrici sau întreprinderi pentru a forma un sistem cel puțin funcțional de educație antreprenorială. Antreprenorii absolvenți pe diferite trepte de educație economică și antreprenorială, proiectul/proiectele în care se implică în timpul anilor de studii, ar trebui realizate la „locul faptei”, sprijiniți de consilieri de afaceri și de experți. Start-up-urile și acceleratoarele de afaceri vor oferi persoanelor interesate cunoștințe care să îmbunătățească capacitatea acestora de a recunoaște noi oportunități de risc. Deasemenea, experiența anterioară în managementul unor întreprinderi mici (SME) sau asociații, fundații sunt puncte de plecare în management experimentat, profesionist al viitoarelor afaceri.

În România, majoritatea noilor întreprinzători încă nu au cunoștințele și abilitățile necesare pentru crearea unei perspective strategice coerente sau pentru adaptarea dinamică la mediul extern. În schimb, au entuziasm, sunt persoane total dedicate firmei lor și au o puternică intuiție a direcției și sensului spre care firma lor trebuie să se orienteze. De asemenea, intențiile cu privire la dezvoltarea firmei lor sunt comunicate angajaților, determinând astfel un sens al apartenenței, al implicării și angajării în rezolvarea problemelor organizației. Cea mai mare importanță o prezintă efortul de construcție a noi semnificații, prin promovarea unor valori precum: respect și considerație pentru clienți, angajați și comunități; preocupare pentru calitatea produselor și serviciilor oferite; creativitate, contribuție și implicare; curaj, deschidere și dezvoltare personală alături de dezvoltarea firmei. Ca urmare, educația antreprenorială trebuie începută în familie și continuată în școală. Ea este o prioritate un doar dintr-o perspectivă pragmatică (cine, cât și cum va produce valoare adăugată mâine?), nici din perspectiva alinierii la standardele economice, respectiv educaționale europene ci din perspectiva cultivării unui mod de a fi și de a trăi compatibil cu noțiunile de bunăstare, sustenabilitate și dezvoltare durabilă într-un

mediu economic, social și politic cu entropie ridicată. La nivel preuniversitar, acolo unde din 2004 există o programă aprobată pentru disciplina “Educație antreprenorială”, clasa a X-a, disciplină aflată în trunchiul comun, sunt predate primele noțiuni despre antreprenor, spirit antreprenorial, plan de afaceri. Deși este corelată direct cu una dintre competențele cheie europene, disciplina și competențele pe care le promovează sunt valorificate individual și evaluate mai degrabă extracurricular prin activități școlare de aceeași factură, mai mult la nivel local și mai puțin național sau internațional. Este totuși un început. Cunoștințele economice sunt ulterior completate la nivelul clasei a XI-a (învățământ care nu mai este obligatoriu) cu disciplina “Economie”, respectiv “Economie aplicată” la clasa a XII-a filiera tehnologică. Opțiunea unor studii aprofundate în domeniile amintite este una personală. Ea se manifestă mai puțin voluntar, dintr-o conștientizare a nevoii de pregătire economică și antreprenorială și mai mult fortuit, sub presiunea unor factori externi: domeniu de activitate, acces ierarhic superior, opțiuni în carieră etc. Efortul creării unui efect de antrenare în educația economică și antreprenorială revine factorilor de decizie din educație. Competențele pe care aceste domenii le reclamă sunt de ordin superior, complex și mai mult, dinamic. Dacă proiectarea lor ține efectiv de nivelul academic, formarea lor trebuie să înceapă de timpuriu – nivel primar, inclusiv educația părinților. Validarea acestor competențe la nivel preuniversitar se produce cel mai adesea la nivelul comunității locale. Parteneriatul școlar cu diferite instituții (primării, prefecturi, universități de profil, camere de comerț, școli de studii comerciale, banci, societăți de asigurări, societăți comerciale și bineînțeles celelalte unități școlare) prin intermediul proiectelor extracurriculare este o astfel de formă de validare. Sunt incipiente dar din ce în ce mai multe și mai sigure beneficiile acestor parteneriate. Comunitatea intră în școală și școala devine componentă activă a comunității.

4. CONCLUZII

Susținerea educației economice și antreprenoriale este o nevoie de supraviețuire în societatea românească actuală. Eforturile nu aparțin unui actor sau altul, privat sau public, de o anumită orientare politică sau de un grad de pregătire anume, eforturile trebuie să fie comune

și orientate. Beneficiile acestui tip de educație sunt pe termen lung și generează externalități pozitive în orice domeniu de activitate. Cu cât sunt inițiate mai devreme, raportat la vârsta școlară, cu atât efectele asupra individului și asupra mediului său sunt mai vizibile. Gradul de absorbție pe piața muncii și numărul societăților nou-înființate sunt doi dintre indicatorii care reflectă fidel nivelul de educație economică și antreprenorială. Maturitatea economică și antreprenorială este o dovadă a existenței unui bagaj cultural constructiv și o garanție a unui acces democratic la dezvoltare.

Bibliografie

- [1] Toffler, Alvin (1973) *Șocol viitorului*, Editura Politică, București, 1973, p. 387
- [2] Van Praag, C.M., Versloot, P.(2007) *What is the value of entrepreneurship? A review of recent research*, Small Business Economics 29(4), pp. 351-382.
- [3] European Commission (2006) *Entrepreneurship education in Europe: Fostering entrepreneurial mindsets through education and learning*, Final Proceedings of the Conference on Entrepreneurship Education in Oslo.
- [4] Kuratko, D.F. (2005) *The emergence of entrepreneurship education: Development, trends, and challenges*, Entrepreneurship Theory and Practice 29(5), pp. 577-598.
- [5] Van der Sluis, J., Van Praag, M., Van Witteloostuijn, A. (2006) *Why are the returns to education higher for entrepreneurs than for employees?*, University of Amsterdam Working Paper, Amsterdam, Netherlands
- [6] Van Praag, C.M. and P. Versloot (2007) *What is the value of entrepreneurship? A review of recent research*, Small Business Economics 29(4), pp. 351-382.
- [7] Karlan, D., Valdivia, M. (2006) *Teaching entrepreneurship: Impact of business training on microfinance clients and institutions*, working paper.
- [8] Bosma, N., Levie, J.(2010) *Global Entrepreneurship Monitor. 2009 Executive Report*, BabsonCollege, Universidad del Desarrollo, Reykjavík University, London Business School and Global Entrepreneurship Research Consortium (GERA).
- [9] Shane, S., Venkataraman, S.(2000) *The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research*, *Academy of Management Review*, 25(1).
- [10] Potolea, Dan(coord.), (2012) *Coordonate ale unui nou Cadru de Referință al Curriculumului Național*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București